

- 1 Van links naar rechts: pepperspray van de Nederlandse politie, oefenpepperspray in het draagmiddel en de fabrieksverpakking.

Inv.nr. K00068, 00000804

‘Nicht auf befreundete Personen schießen.’

Schijndoodpistolen en -revolvers, de voorlopers van de pepperspray

JOS BREUKERS

Nu, in 2025, is het 25 jaar geleden dat de Nederlandse politie startte met het gebruik van pepperspray. Adolf Niemeyer bedacht 120 jaar geleden een bedwelmende patroon, die de basis vormde voor de zogenoemde schijndoodwapens ter zelfverdediging. Aanleiding genoeg om de schijndoodwapens in de collectie van Korpora nader te onderzoeken.

103

Inleiding

Na een praktijkproef die startte in juli 2000 voerde de Nederlandse politie op 1 april 2002 formeel de spuitbus pepperspray in als aanvullend geweldsmiddel. De pepperspray moest het vermeende ‘gat’ in de politiebewapening tussen de korte wapenstok en het dienstpistool dichten. De inzet van pepperspray is met name bedoeld bij het aanhouden van personen die met slag- of steekwapens dreigen en ter verdediging tegen agressieve dieren.¹ De spuitbus is gevuld met Oleoresin Capsicum (OC) opgelost in water, ethylalcohol en propyleenglycol, en drijfgas, om het mengsel als straal enkele meters weg te kunnen spuiten. OC is een zeer geconcentreerd extract van capsäicine. Capsäicine is de stof in peper die een irriterend en branderig gevoel geeft bij het eten van deze plantenvrucht. OC is 600 maal sterker en een straal OC veroorzaakt bij mensen een heftige tranenvloed, hoesten, kortademigheid en verlies van coördinatievermogen. De getroffen persoon wordt hierdoor snel uitgeschakeld en kan vervolgens overmeesterd worden door de politie, waarbij vuurwapengebruik door politiemensen kan worden voorkomen.²

Het idee om peper in te zetten als verdedigingsmiddel tegen agressieve mensen en dieren was niet nieuw; het stamt uit het begin van de twintigste eeuw.

Veilig. Jaarboek Korpora, Erfgoed Publieke Veiligheid, 2 / Safe. Annual of Korpora, Heritage Public Safety, 2, 102-139. DOI 10.5117/9789048568499_BREUKERS

¹ V.M. Cozijn, M.J. Slootweg, *Politiebewapening. De geschiedenis van de bewapening van de Nederlandse politie 1945-2005* (Z.p. 2016) 436-439.

² Cozijn, Slootweg, *Politiebewapening*, 436, 438.

2 Wandelaars, fietsers en automobilisten verdedigen zich tegen aanvallen. Illustratie in: Joseph J. Schroeder Jr. (ed), *Arms of the World 1911. The Fabulous ALFA Catalogue of Arms and the Outdoors* (Chicago 1972) 204.

3 Knalkurk- en Flobertpistolen in de collectie van Korpora.
 Voor de inventarisnummers zie pagina 106

La belle époque

Het einde van de negentiende eeuw in Europa wordt vaak omschreven als *fin de siècle* en *la belle époque*, een periode van welvaart, industriële vernieuwing en voorspoed die eindigde met het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog in 1914.

Er waren echter ook bedreigingen. In grote steden, de metropool Parijs voorop, vormden zwerfhonden een ware plaag. Besmetting met de dodelijke infectieziekte hondsdolheid (*lyssa* of rabiës) door een hondenbeet was voor burgers een reëel gevaar, omdat de vaccinatie tegen deze kwaal pas in de kinderschoenen stond.³ Wandelen en fietsen buiten de stad was ook niet van risico ontbloot, voor zover we de reclame-uitingen uit die periode mogen geloven. De argeloze buitenrecreant moest niet alleen oppassen voor botsingen met het nieuwe, voorbijrazende 'snelverkeer' bestaande uit automobielen en motorrijwielen en aanvallen door bijtgrage honden. De wandelaar of fietser kon ook nog door struikrovers en landlopers belaagd worden.

Duitse wapencatalogi, van Adolf Frank (ALFA)⁴ uit 1911 en August Stukenbrok (wapencatalogus 1911 én hoofdcatalogus 1912)⁵, tonen een breed scala aan verdedigingsmiddelen, die de wandelaar, fietser én automobilist konden aanschaffen ter afweer van honden, landlopers en straatrovers.

De firma's van Adolf Frank in Hamburg en August Stukenbrok in Einbeck waren Versandhäuser, handelsondernemingen, die zelf geen wapenfabrikanten waren. Stukenbrok was het bekendste en grootste postorderbedrijf van Duitsland met 700.000 klanten in 1912. De in 1888 opgerichte firma ging in 1931 failliet.⁶

Het aanbod varieert van op het fietsstuur te monteren knalkurkpistolen, en knalvuurwerk met de benamingen 'Hundenkanonen' en 'Hundenbomben', in Frankrijk 'bombes algériennes'⁷ genoemd, tot een grote variatie aan 6 mm Flobertpistolen, aangeduid als 'Radfahrer-(Taschen)pistolen' en 'pistolets des cyclistes'.⁸ Deze Flobertpistolen, voornamelijk enkelschots zakpistolen, verschoten de zwakke 6 mm Flobert-randvuurpatroon.

3 M.B. Coêlho, *Praktisch verklarend zakwoordenboek der geneeskunde* (19de dr.; Den Haag 1977) 405-406.

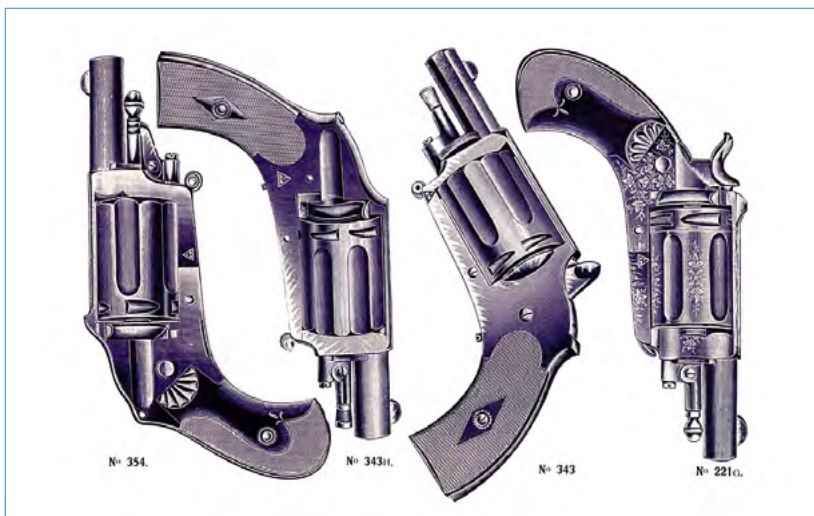
4 Joseph J. Schroeder Jr. (ed), *Arms of the World 1911. The Fabulous ALFA Catalogue of Arms and the Outdoors* (Chicago 1972) 187-188, 204-206, 552-555.

5 Deutschland-Fahrrad-Werke August Stukenbrok, *Preisliste Deutschland-Fahrräder und -Nähmaschinen sowie sämtliche Radfahrer-Bedarfs-Artikel, Hauptkatalog Ausgabe A 1912, 57, 221; Spezial-Preisliste über Jagd-Gewehre und Luxus-Waffen, August Stukenbrok-Einbeck, [1911], 130-131*. Met dank aan Frits Duinkerke voor kopieën van de wapencatalogus.

6 Walter Euhus, 'Die Deutschland-Fahrradwerke, August Stukenbrok, Einbeck – ein Überblick', in: *Der Knochenschüttler* 1 (2010) 4-8.

7 Jean-Pierre Bastié, 'Les pistolets de cyclistes', in: *Cibles. Le No.1 des revues d'armes et de tir*, 4 (2017) 67.

8 ALFA 204 knalkurkpistool, 187-8 Flobertpistolen; Stukenbrok, Ausgabe A, 57 knalvuurwerk en 221 Flobertpistolen.

4 Velo-Dog-revolvers in de prijscourant 1909 van L. Ancion-Marx, Luik.

In de collectie van Korpora bevinden zich een blikken knalkurkpistool model 'Lodi' (inv.nr. K00052), een knalkurkpistool met houten greep, model 'Tadellos' (inv.nr. 00000060), knalkurken (inv.nr. 00045146), Flobertpistolen met (inv.nr. 00022209) en zonder patroontrekker (inv.nr. 00022206) en de daarbij horende randvuurpatronen 6 mm Flobert (inv.nr. 00022090) met patroonblikjes (inv.nr. 00022211).

In 1894 ontwierpen vader Charles-François en zoon René Galand, wapenmakers met vestigingen in Parijs en Luik, De 'Velo-Dog'-revolver met de bijbehorende centraalvuurpatroon 5,75 mm Velo-Dog (5,75 × 29R). Zoals in de naam besloten ligt waren deze vijfschots en zesschots zakrevolvers bestemd voor fietsers ter verdediging tegen agressieve honden. Deze revolvers werden, als meerschotswapen met krachtigere patroon, snel populair en op grote schaal brachten andere fabrikanten, vooral in Frankrijk, België, Spanje en Duitsland vergelijkbare modellen op de markt.⁹ Ook Adolf Frank en August Stukenbrok verkochten meerdere modellen 'Velo-Dog'-revolvers.¹⁰

De Duitse firma Fr. Pieper in Zella St. Blasii bedacht in 1909 een enkelschots pistool met de modelnaam 'Entlarvt' (ontmaskerd) en de 'Blendpatrone', een verblindingspatroon, die een knal en felle lichtflits gaf.¹¹ Het wapen is een kieplooppistool

⁹ A.B. Zhuk, *The Illustrated Encyclopedia of Handguns: Pistols and Revolvers of the World from 1870 to the Present* (London 1995) 155-161, *Prix-Courant 1909, Manufacture d'Armes L. Ancion-Marx, Liège*, 26-27.

¹⁰ ALFA 145-147; Stukenbrok, Ausgabe A, 220.

¹¹ Howard Resnick und Karl Schäfer, 'Die 12 - mm - Scheintod - Pistolen', in: *Waffen Digest '93* (Dietikon-Zürich 1992) 108.

Nicht tötende
Verteidigungswaffen.

Armes de défense
ne tuant pas.

Defensive arms non
killing.

armas de defensa que
no matan.

95 H 26.

Scheintot-
Repeller-
Pistole
D. R. P.

Pistolet à
répétition
„Scheintot“

Scheintot
repeater
pistol

Pistola
de repetición
Scheintot

95 H 25.

95 H 25 a.

Scheintot-
Revolver. „Scheintot“.
Revolver. „Scheintot“.
Revolver. „Scheintot“.
Revolver. „Scheintot“.

95 H 27. Cal. 12 mm.

Scheintot-Patrone
D. R. P.

70 95 H 29.

95 H 29

Blendpatrone.
Cartouche aveuglante.
dazzling cartridge.
Cartuche cegante.

95 H 30.

Blendpistole. Pistolet aveuglant. Pistol producing
dazzling light. Pistola cegante.

5 Entlarv- en schijndoodwapens in de ALFA-catalogus van 1911.

Reichs-Gewerbe-Museum
Ausstellung der deutschen
Patentschriften

KAISERLICHES PATENTAMT.

PATENTSCHRIFT

— № 172153 —

KLASSE 72 d.

AUSGEBEN DEN 22. JUNI 1906.

ADOLF NIEMEYER IN ALFELD, LEINE.

Patrone für Schußwaffen beliebiger Art zur vorübergehenden Unschädlichmachung des Gegners.

Patentiert im Deutschen Reiche vom 4. November 1905 ab.

108

VEILIG. JAARBOEK KORPORA

Den Gegenstand der Erfindung bildet eine Patrone für Schußwaffen beliebiger Art, durch die es möglich ist, den Gegner vorübergehend kampfunfähig zu machen, ohne ihm dauernden Schaden zuzufügen.

Diese Patrone ist in beliebiger und bekannter Weise mit Pulver gefüllt, dessen Menge jedoch gegenüber den bisherigen Füllungen beträchtlich vermindert sein kann, und an Stelle der Geschoßladung (Kugel, Schrot) mit Pfeffer, am besten spanischem Pfeffer, in Staubform geladen. Dieser Ladung wird eine gewisse Menge eines leicht aufflammaren Stoffes, der an und für sich nicht explosiv ist und keine gesundheitsschädlichen Gase entwickelt, z. B. Bärlapp, pulverisiertes Kolophonium, Schießpulver oder dergl., beigemischt, und zwar in einem Verhältnis, das genügt, den Pfeffer vollständig zu vergasen.

Die Wirkung einer solchen Patrone ist die, daß beim Abfeuern die Pfefferladung sofort und vollständig vergast wird, so daß

ein von unverbrannten Körnchen freies Gas, das zum größten Teile aus dem im Pfeffer enthaltenen Capsicin besteht, vor die Mündung gelangt. Das Capsicinas besitzt die Eigenschaft, die Schleimhäute sofort und heftig zu reizen, das Atmen zu erschweren und den Gebrauch der Sinne, namentlich der Augen, zu behindern, ohne indessen einen bleibenden Schaden zu hinterlassen.

Ein mit einer derartigen Patrone Beschossener wird, je nach Stärke der Pulverladung, selbst auf Entfernungen bis zu 10 m, sofort, jedoch nur vorübergehend, kampfunfähig gemacht.

PATENT-ANSPRUCH:

Patrone für Schußwaffen beliebiger Art zur vorübergehenden Unschädlichmachung des Gegners, dadurch gekennzeichnet, daß sich in ihrer Ladung pulverisierter Pfeffer, am besten spanischer, befindet.

6 Patent van Adolf Niemeyer 1905. Illustratie in: Howard Resnick und Karl Schäfer, 'Die 12-mm-Scheintod-Pistolen', in: *Waffen Digest* '93 (Dietikon-Zürich 1992) 112.

met een uittrekbare pin met ring als loopvergrendeling. Dit pistool werd in de ALFA-catalogus van 1911 gepresenteerd als afschrikkend verdedigingswapen, maar het was echter een vuurwapen dat ook knalpatronen en kogel- en hagelpatronen van het kaliber .380 kon verschieten.¹²

En dan verschijnen in de periode 1904-1911 in Duitsland ook nog de zogenoemde 'Scheintod'-pistolen en -revolvers. Deze pistolen en revolvers vuren geen projectiel af, maar verspreiden bij het afvuren een bedwelmende en weerloos makende gaswolk.

La belle époque was vanwege de enorme variatie aan modellen wapens zeker een *belle époque* voor de toenmalige wapenfabrikanten en huidige wapenverzamelaars, maar voor de burgers in veel Europese landen ook een *fin de siècle*, het einde van een tijdperk, omdat het dragen en bezit van wapens door burgers in toenemende mate door nationale wetgeving aan banden werd gelegd.

Adolf Niemeyer

Adolf Niemeyer in Alfeld aan de rivier de Leine verkreeg per 4 november 1905 het Deutsches Reichs-Patent (D.R.P.) Nr. 172153 voor de 'Patrone für Schußwaffen beliebiger Art zur vorübergehender Unschädlichmachung des Gegners, dadurch gekennzeichnet, daß sich in ihrer Ladung pulverisierter Pfeffer, am besten spanischer, befindet'.¹³

Niemeyer, Burgsmüller en Stukenbrok

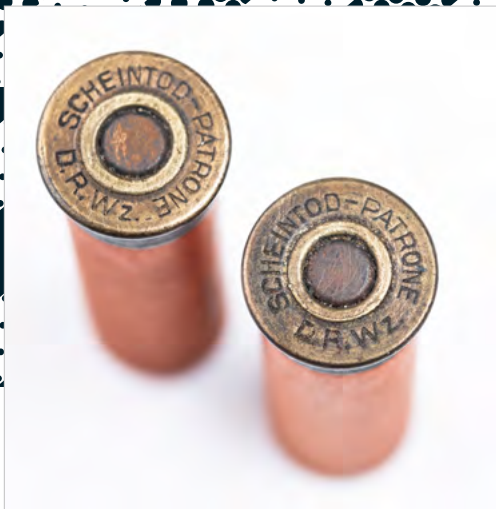
Deze Adolf Niemeyer moet welhaast verbonden zijn geweest aan de Waffenfabrik Niemeyer & Co. G.m.b.H. in Kreiensen (Harz). De stad Alfeld ligt op 20 km afstand van het dorp Kreiensen, dat op zijn beurt grenst aan de oude hanzestad Einbeck.

Over Adolf en de firma Niemeyer & Co. , later gewijzigd in Nico-Werke, Niemeyer & Co. zijn verder geen levensloop, oprichtingsdatum en bedrijfsgeschiedenis te vinden. In het dorp Kreiensen was sinds 1876 ook de Gewehrfabrik H. (Hermann) Burgsmüller & Söhne gevestigd, die omstreeks 1900 ook bekend was als de 'Abteilung 1' van de Deutsche Waffen- und Fahrrad-Fabriken H. Burgsmüller & Söhne. De firma was bekend om haar jachtgeweren van hoge kwaliteit. Burgsmüller bereikte in 1906 een omzet van één miljoen Reichsmark, had in 1909 500.000 buitenlandse klanten en opende in 1921 filialen in Barcelona, Kopenhagen, Stockholm en Rotterdam.¹⁴ Het was daarmee een geduchte concurrent van postorderbedrijf August Stukenbrok in Einbeck.

¹² G.C. Dornheim, G.m.b.H., Suhl, 1913 *Preis-Liste über Munition, Waffen und Jagdgeräte*, 52.

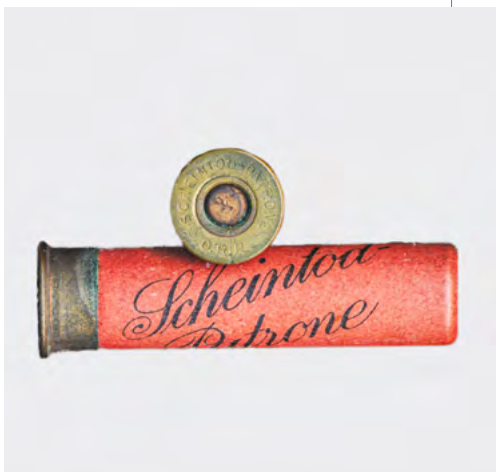
¹³ Resnick, Schäfer, Die 12 – mm – Scheintod – Pistolen, 112.

¹⁴ [www.germanhuntingguns.com](https://www.germanhuntingguns.com/archives/burgsmuller-h-sohne-kreiesen-am-harz/burgsmuller-sohne-waffenspiegel/), aldaar: <https://www.germanhuntingguns.com/archives/burgsmuller-h-sohne-kreiesen-am-harz/burgsmuller-sohne-waffenspiegel/>.

- 7 Hulskoppen van de 'SCHEINTOD-PATRONE D.R.Wz.'

Inv.nr. 00045151

- 8 Hulskop van de 'SCHEINTOD-PATRONE D.R.P.', en liggend de patroon met het opschrift 'Scheintod-Patrone D.R.Wz.' op de hulskoker. Foto John Roks, Nederlandse Vereniging ter Bestudering van Munitie en Ballistiek.

Inv. nr. 00045152, 00045151

Scheintod-Patrone

Bij het afvuren van de patroon van Adolf Niemeyer zorgt het ontbrandende zwartkruit ervoor dat het peperpoeder tot gas wordt en het capsäicinegas door de loop van het gebruikte wapen uitgestoten wordt richting de tegenstander. De tegenstander wordt met blindheid geslagen en krijgt ademnood, waarbij hij 'meestal neer valt, en 10 of 15 minuten *schijndood* is.', volgens een reclameadvertentie van Toko Gebroeders Haije in Solo.¹⁵

¹⁵ De Nieuwe Vorstenlanden. Indisch Nieuws- en advertentieblad (1 augustus 1910) 3.

Schijndood (*mors putativa*) is in de geneeskunde de term voor een toestand van bewusteloosheid met onvoldoende en onwaarneembare ademhaling en bloedsomloop, waardoor schijnbaar levenloosheid bestaat met minimale levensfuncties.¹⁶

In 1954 claimt de firma Burgsmüller dat de 'Scheintod-Verteidigungswaffe' in 1904/1905 door de toenmalige eigenaar Karl Burgsmüller senior in het leven ge-

Schijndood (*mors putativa*) is in de geneeskunde de term voor een toestand van bewusteloosheid met onvoldoende en onwaarneembare ademhaling en bloedsomloop, waardoor schijnbaar levenloosheid bestaat met minimale levensfuncties.

roepen is en hij ook het recht op de benaming 'Scheintod' had.¹⁷ Inderdaad verkreeg de firma Burgsmüller de naam 'Scheintod' als wettig gedeponeerd handelsmerk per 10 november 1908, Deutsches Reichs-Warenzeichen (D.R.Wz.) Nr. 112165.¹⁸

De patroon van Adolf Niemeyer werd bekend als de 12 mm Scheintod-Patrone (12 mm x 47R).¹⁹ Uiterlijk is de patroon gebaseerd op een toen al bestaande eenheidspatroon: de .410 (0,410 inch) centraalvuur-hagelpatroon. De Scheintod-Patrone bestaat uit een kartonnen hulskoker met kartonnen sluitschijf aan de bovenkant, een messing hulsvoet met rand en het slaghoedje in het midden

van de hulsbodem (centraalvuur). Van deze patroon zijn minstens twee uitvoeringen bekend: de eerste met op de hulsbodem de bodemstempel 'SCHEINTOD-PATRONE D.R.P.', zonder opschrift op de rode hulskoker; de tweede met op de hulsbodem de bodemstempel 'SCHEINTOD-PATRONE D.R.Wz.' en op de rode hulskoker het opschrift 'Scheintod-Patrone D.R.Wz.'.²⁰

Bovendien zijn in de catalogus van Burgsmüller, waarschijnlijk uit 1930, schijndoodpatronen afgebeeld met de opschriften 'Scheintod' / *Ad. Niemeyer* / Name geschützt.²¹

Uitgaande van het aan Adolf Niemeyer verleende patent, de geldigheidsduur van 15 jaar voor een patent, en de afbeeldingen van de patroon D.R.P. in de wapencatalogi Burgsmüller 1910, ALFA 1911, Stukenbrok 1912 en Burgsmüller 1925 meen

¹⁶ Coêlho, *Praktisch verklarend zakwoordenboek der geneeskunde*, 626.

¹⁷ Karl Burgsmüller-Senior, Kreiensen (Harz), Höhe 15, *Hauptkatalog 1954/A mit waffentechnischen Erläuterungen über moderne Waffen*, 45.

¹⁸ Resnick, Schäfer, *Die 12 – mm – Scheintod – Pistolen*, 108.

¹⁹ J. Lenselink e.a., *Patronen* (Rijswijk 1983) 198.

²⁰ Met grote dank aan Harrie Telkamp en John Roks van de Nederlandse Vereniging ter Bestudering van Munitie en Ballistiek (NVBMB) voor de hulp bij het verwerven van de schijndoodpatronen.

²¹ *Haupt-Katalog über Jagd-, Sport- und Scheiben-Gewehre der Gewehr-Fabrik H. Burgsmüller & Söhne G.m.b.H. Kreiensen am Harz* (z.j., reprint 1976) 109.

Ein Schuss aus der Scheintod-Pistole macht

den gefährlichsten Angreifer kampfunfähig ohne ihn zu verletzen oder zu töten!

Lt. Gesetz an jedermann ohne Waffenschein frei verkäuflich! Der Name „Scheintod“ ist patentamtlich geschützt!

Die „Scheintod“-Pistole mit der „Scheintod“-Patrone ist der Erfolg jahrelanger, mühevoller Arbeit eines genialen Mannes, der sich die Aufgabe gestellt hat, seinen Mitmenschen einen sicheren Schutz gegen Angriffe und Überfälle auf Leben und Gut in die Hand zu geben, aber auch den Angreifer vor dauerndem Schaden oder gar Tod zu bewahren. Die Erfindung besteht in einer eigenartigen Mischung verschiedener Ingredienzien, welche unter Hinzufügung eines Prozentsatzes Schießpulver zu einer Patrone verarbeitet sind. Die „Scheintod“-Patrone wird mittels der eigens dazu konstruierten „Scheintod“-Pistole auf den Gegner abgefeuert. Infolge ihrer Eigenart entwickelt die Patroneemischung sofort einen umfangreichen, gasförmigen Körper, der dem Beschossenen mit außerordentlicher Wucht entgegen geschleudert wird. Durch den starken Knall des starken Welses. Jetzt trifft ihn der Gaskörper und hüllt den Kopf völlig ein. Die Gase dringen in die Augen und wirken sofort in unnatürlich anhaltender „Blindheit“ ist die Folge. Gleichzeitig werden die Schleimhäute heftig gereizt. Sofort folgt notgedrungen ein lebhaftes, tiefes Atemblen. Die Gase strömen in die Lungen und rufen eine beklemmende Atemnot hervor, die dem Zustand des Ersticken nahekommt.

Notariell beglaub. Zeugnisse

Gestern hatte ich zum ersten Male Gelegenheit, Ihre „Scheintod“-Pistole praktisch an einem Wanderbur-schen zu verwenden. Die hübsige Pistole hat sich dabei so intelligent erwiesen, daß sie den Mann als tot ins Krankenhaus bringen ließ, wo er nach 1/2 Stunde davollert. Senen Sie mir sofort eine Repeaterpistole. Ich habe stets viel Fremde übermachtet, deshalb muß ich mich schützen.

L . . . Friedlin.

Bitte mir sobald als möglich 50 Stück „Scheintod“-Patronen zu einer „Scheintod“-Pistole unter Nachnahme zu senden. Die Waffe, wie Sie aus beiliegender Rechnung ersicht, habe ich im Januar von Ihnen gekauft; dieselbe hat sich ganz vorzüglich bewährt, und ich bin dadurch dem sicheren Tode entgangen.

Ch.

Aug. Schmidt,
Landwirtschaftsgerätnere

Möchte Ihnen noch ein kleines Intermezzo bezüglich der „Scheintod“-Pistole mitteilen. Komme kürzlich mit ein paar Freunden bei einem Jagdausflug in eine Wirtschaft. Der Wirt, auch Jäger und mir befreundet, interessierte sich für die Pistole. Im Verlauf eines scherzhaften Diskurses ziele ich schnell meine Pistole aus der Tasche und feuere auf eine Entfernung von ca. 2 Metern auf den Wirt. — Die Wirkung war großartig! Der Herr taumelt zurück, ist ganz betäubt, seine Frau und Kinder, welche zugegen waren, schrien und heulen — o Gott! Vater ist geschossen usw. usw. Nach ungefähr 10 Minuten kommt der Herr erst wieder zur Besinnung — Die übrigen Gäste, welche die Wirkung nicht kannten, erhielten sich auch allmählich von dem gelähnten Schreck.

H . . . Herm. Dörge, Dpt.-Fl.-Klebs.

Die erhaltene „Scheintod“-Pistole hat sich tadellos bewährt, habe selbige mehrere Male im Dienste gebraucht.

Sh . . . (China)

Joh. Bomsdorf,
Chines. Philippolizei

Die Übereinstimmung des Inhalts der vorstehend abschriftlich aufgeführten vier Zeugnisse mit dem Inhalt der mir vorliegenden vier Original-Briefe beglaubige ich hiermit.

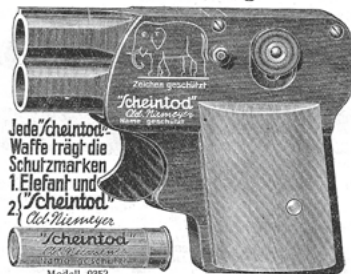
Berlin.

Justizrat *W. v. Brühl*

Notar im Bezirk
des Kammergerichts

Modell 9350
Diese Abbildung zeigt die „Scheintod“-Pistole Modell 1 und die „Scheintod“-Patrone in circa 1/2 natürlichr Größe

Modell 9352
Diese Abbildung zeigt die „Scheintod“-Pistole Modell 2 u. die „Scheintod“-Patrone in ca. 1/2 natürlicher Größe

Modell 9354
Diese Abbildung zeigt die „Scheintod“-Pistole Modell 3 u. die „Scheintod“-Patrone in ca. 1/2 natürlicher Größe

„Scheintod“-Pistole Modell 1
Modell 9350 (D.R.W. u. D.R.G.M.) einschüssig, eigens für den Gebrauch der „Scheintod“-Patrone (D.R.W.) konstruiert, mit selbsttätigen Patronenmesser, staatl. beschossen, bestes Material, solide Ausführung, Durch einfachen Bajonettverschluss ist der Lauf sofort abschraubbar zu laden. Die Pistole kann in 2 Teilen in der Westentasche getragen werden. Der Lauf kann geladen geführt werden, die Pistole ist nach Zusammenbau in zwei Sekunden schußbereit. Das Gewicht beträgt ca. 200 g / Länge ca. 130 mm. Höhe ca. 75 mm.
Preis der Pistole im Karton Mk. 8,00
Dazu 10 „Scheintod“-Patronen im gleichen Karton Mk. 1,45

N. B. Jede „Scheintod“-Pistole wird nicht anders als zusammen mit 10 „Scheintod“-Patronen im gleichen Karton geliefert!

„Scheintod“-Pistole Modell 2
Modell 9352 (D.R.W. u. D.R.G.M.) Repeater-Pistole, zweischüssig, eigens für den Gebrauch der „Scheintod“-Patrone (D.R.W.) konstruiert, staatl. beschossen, bestes Material, solide schwarz brünierte Ausführung, braune Holzschalen, Länge ca. 105 mm, Höhe ca. 80 mm. Infolge dieser geringen Abmessungen und des sehr reduzierten Gewichtes (ca. 200 g) ist sie eine ausgezeichnete Taschewaffe und kann daher allen Per-onen empfohlen werden, welche Wert darauf legen eine mehrschüssige Waffe zu niedrigem Preise zu besitzen.
Preis der Pistole im Karton Mk. 13,80
Dazu 10 „Scheintod“-Patronen im gleichen Karton Mk. 1,45

N. B. Jede „Scheintod“-Pistole wird nicht anders als zusammen mit 10 „Scheintod“-Patronen im gleichen Karton geliefert.

„Scheintod“-Pistole Modell 3
Modell 9354 (D.R.W. u. D.R.G.M.) Repeater-Pistole, dreischüssig, eigens für den Gebrauch der „Scheintod“-Patrone (D.R.W.) konstruiert, staatl. beschossen, bestes Material, solide schwarz brünierte Ausführung, braune Holzschalen, Länge ca. 110 mm, Höhe ca. 90 mm. Das Gewicht beträgt ca. 225 g. Die-e Pistole ist besonders Interessenten zu empfehlen, welche auf ein etwas größeres und doch sehr handliches Modell mit drei Schüssen Wert legen. Die Waffe hat sich bereits seit Jahren bewährt.
Preis der Pistole im Karton Mk. 15,55
Dazu 10 „Scheintod“-Patronen im gleichen Karton Mk. 1,45

N. B. Jede „Scheintod“-Pistole wird nicht anders als zusammen mit 10 „Scheintod“-Patronen im gleichen Karton geliefert!

Preis der „Scheintod“-Patronen extra:

10 Stück	Mk. 1,45
20	2,90
50	7,25
100	14,50

Alle Modelle dieser Seite sind waffenscheinfrei.

Geringere Qualität in Scheintod-Pistolen- und -Patronen zu niedrigeren Preisen führen wir grundsätzlich nicht.

ik de 'SCHEINTOD-PATRONE D.R.P.' te kunnen dateren in de periode 1905-1925.²² De auteur Karl Schäfer vermoedt dat deze patronen vervaardigd zijn door MWS, Munitionswerke Schönebeck a. Elbe G.m.b.H., omdat hij inktstempels van deze firma heeft aangetroffen op reclamebladen voor schijndoodwapens.²³

De 'SCHEINTOD-PATRONE D.R.Wz.' associeer ik met de firma Nico-Werke, Niemeyer & Co. G.m.b.H., Waffenfabrik, in Kreiensen/Harz, die op 14 november 1924 de naam 'Scheintod' als gedeponeerd handelsmerk verwierf of overnam van Burgsmüller, onder Deutsches Reichs-Warenzeichen (D.R.Wz.), nr. 323531.²⁴ Deze patroon is dan vanaf 1924 te dateren.

De schijndoodwapenfamilie

De schijndoodpistolen en -revolvers hebben allemaal gladde lopen zonder trekken en velden. Ze waren immers niet bedoeld voor het afvuren van projectielen in een nauwkeurige baan.

Uitgaande van de wapencatalogi van Adolf Frank uit 1911 en August Stukenbrok uit 1911 en 1912 bestond de schijndoodwapenfamilie in het kaliber 12 mm Scheintod-Patrone in die tijd uit vier modellen:

- 1 Enkelloops en enkelschots pistool (Scheintod-Pistole), waarbij de loop (inclusief de kamer) middels een bajonetsluiting afneembaar is. Prijs in 1911 (Stukenbrok): 5 Reichsmark.
- 2 Drieloops-enkelschots pistool (Scheintod-Repetier-Pistole). Prijs in 1911 (Stukenbrok): 22 Reichsmark. De Duitse handelsbenaming als repeteerpistool is wapentechnisch niet correct. Het is een meerloops-enkelschotspistool waarbij voor het afvuren van elk van de drie patronen de trekker overgehaald moet worden.²⁵
- 3 Enkelloops, vijfschots revolver met uitwendige haan (Scheintod-Hahn-Revolver) en omklapbare trekker. Prijs in 1911 (Stukenbrok): 18 Reichsmark.
- 4 Enkelloops, vijfschots revolver met verdekte, inwendige haan (Scheintod-Hammerless-Revolver) en omklapbare spantrekker. Prijs in 1911 (Stukenbrok): 21 Reichsmark.

²² Gewehrfabrik H. Burgsmüller & Söhne, Kreiensen (Harz), *Ausgabe 1910, Hauptkatalog mit alerniedrigsten Nettopreisen über Jagd-, Kriegs- und Luxus-Waffen, Munition, Bedarfsartikel, Zubehörteile und Sportartikel*, 62. Voor Burgsmüller 1925, 52: www.abebooks.com, aldaar: <https://www.abebooks.de/Deutsche-Waffen--Fahrrad-Fabriken-H.Burgsm%C3%BCller-S%C3%B6hne-Kreiensen/30262996073/bd>.

²³ Resnick, Schäfer, Die 12 – mm – Scheintod – Pistolen, 113.

²⁴ Idem, 111.

²⁵ M. van Zanten & J.A.J.M. Waaijer, *Meertalig verklarend woordenboek wapens en munitie*, Editie 2010 (Den Haag 2009) 111, 261.

Moderne Waffen • Munition • Jagdgeräte
AUGUST STUKENBROK, EINBECK
 Anerkannt leistungsfähiges Etablissement dieser Branche

**Aufsehen
 erregend!**

Radikale Wirkung auf Mensch
 und Tier.

Ohne tödliche oder körperliche
 Verletzung.

Deutsch. Reichs-Patent!

**Aufsehen
 erregend!**

Zuverlässigste Verteidigungs-
 waffen bei Ueberfällen.

Eingeführt bei vielen Staats- und
 Zivil-Behörden.

Ausländische Patentel

„Scheintod“-Waffen und ihre „Scheintod“-Patrone.

Es handelt sich hier um eine Erfindung, welche dazu berufen ist, eine völlige Umwälzung auf dem Gebiete der Selbstverteidigung hervorzurufen.

So lange die Welt steht, wird der Mensch in erster Linie an das eigene Ich denken und darauf bedacht sein, sein eigenes Leben zu schützen. Als das wirksamste Mittel gegen Angriffe auf das bedrohte Leben sah man bislang den Revolver oder die Pistole an. Wie es indessen um die Benutzung dieser Waffen steht, weiß jeder: Selbst in der höchsten Not zögert der Mensch bis zum letzten Augenblicke, ehe er von einer Kugelwaffe Gebrauch macht; weiß er doch zu genau, welche folgenschwere Wirkungen daraus entstehen können, nicht allein für den Beschossenen, sondern auch für sich selbst. Andererseits haben wir schon oft den Fall erlebt, daß der Angegriffene das Opfer seiner humanen Rücksicht geworden ist und sein Leben eingebüßt hat.

Diese Mißstände hat die „Scheintod“-Erfindung mit einem Schläge beseitigt; sie ist der Erfolg einer jahrelangen, mühevollen und rastlosen Tätigkeit eines genialen Mannes, der sich die Aufgabe gestellt hat, seinen Mitmenschen einerseits einen sicheren Schutz gegen Angriffe und Ueberfälle auf Leben und Gut in die Hand zu geben, andererseits aber auch den Angreifer vor dauerndem Schaden an seinem Körper oder gar vor Tod zu bewahren.

Die sinnreiche Erfindung besteht in einer eigenartigen Mischung verschiedener Ingredienzien, welche unter Hinzufügung eines Prozentes Schießpulver zu einer Patrone verarbeitet sind.

Die „Scheintod“-Patrone, D. R.-Patent, wird mittels der eigens dazu konstruierten, gesetzlich geschützten „Scheintod“-Waffen auf den Gegner abgefeuert. Infolge ihrer Eigenart entwickelt die Patronenmischung sofort einen umfangreichen, gasförmigen Körper, der dem Beschossenen mit außerordentlichem Wucht entgegengeschleudert wird. Von der geradezu frappanten Wirkung der „Scheintod“-Patrone kann man sich ein Bild machen, wenn man sich in die Lage des Beschossenen versetzt.

Durch den Knall des Schusses, verbunden mit dem Aufblitzen des Pulvers, befällt den überraschten Gegner zunächst ein heftiger Schreck. Er ist starr. Mund und Augen öffnen sich in unnatürlich starker Weise. Jetzt trifft ihn der Gaskörper und hüllt den Kopf völlig ein. Die Gase drängen in die Augen und wirken zerstörend auf das Sehvermögen. Eine völlige, minutenlang anhaltende „Blindheit“ ist die Folge. Gleichzeitig werden die Schlimmhäute heftig gereizt. Sofort folgt notgedrungen ein heftiges Atemholen. Die Gase strömen in die Lungen und rufen eine beklemmende Atemnot hervor, die dem Ersticken nahe kommt.

Es ist wohl überflüssig, zu sagen, daß ein Individuum, und wenn es auch der stärkste Herkules wäre, in dieser Verfassung vollständig außerstande ist, einen Angriff zu unternehmen. Auf alle Fälle wird der Gegner dadurch auf längere Zeit kampfunfähig gemacht, was ja in den meisten Fällen zur Selbstverteidigung genügt.

Für Radfahrer und Automobilisten ist die „Scheintod“-Patrone mit „Scheintod“-Waffe ein nicht zu ersetzendes Schutzmittel, da ein einmal mit der „Scheintod“-Patrone, D. R.-Patent, angeschossener Hund sich monatelang keinem solchen Fahrzeug wieder nähern wird, da ihm vor allem das empfindliche Gefühl des Gasgemisches dieser Patrone in den Augen sowie Rachen in Erinnerung bleiben wird. Der Hund wird dagegen bei Annäherung eines solchen Fahrzeuges mit allen Zeichen der größten Angst das Weite suchen.

Die „Scheintod“-Waffen mit „Scheintod“-Patrone, D. R.-Patent, welche jeden Gegner, ob Mensch oder Tier, sofort unschädlich macht, ohne tödlich oder körperlich zu verletzen, sind die bestexistierenden Verteidigungswaffen und sind ganz unentbehrlich für: Touristen, Reisende, Aerzte, Automobilisten, Radfahrer, Fuhrwerksbesitzer, Bankbeamte, Kassenboten, Gelbbriefträger, Landbriefträger, Kriminalbeamte, Wächter, Schutzleute, Gendarme, überhaupt für alle diejenigen, welche über Land zu tun haben, oder infolge ihres Berufes mit eventuellen Angriffen rechnen müssen.

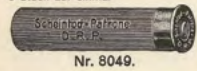
Die „Scheintod“-Pistolen

sind leicht in zwei Teile zerlegbar und passen bequem für die Westentasche. Der Lauf kann gehalten in der Tasche getragen werden und ist im Gebrauchsfalle innerhalb 2 Sekunden durch Bajonettverschluß mit dem Schaft verbunden. Das Gewicht beträgt nur ca. 200 Gramm.

Nr. 8047. „Scheintod“-Pistole, D. R.-G.-M., neues Modell, eigens für den Gebrauch der „Scheintod“-Patrone konstruiert, staatlich beschossen und mit staatlichem Stempel versehen, Kaliber 12 mm, aus bestem Material, in solidester Ausführung hergestellt, fein polierter Lauf mit Bajonettverschluß, leicht abzunehmen, Verschlußstück mit Einfräsung, in welche der Lauf hineingreift, Rückspringhahn, Nußholzschaft, im Karton mit 10 „Scheintod“-Patronen und Entladestock.
 Für Wiederverkäufer bei Abnahme von mindestens 3 Stück auf einmal
 Stück Mk. 5.—
 Stück Mk. 4.—

Nr. 8048. „Scheintod“-Pistole, D. R.-G.-M., neues Modell, genau wie Modell Nr. 8047 konstruiert, jedoch fein graviert und mit einem Lauff- und Verschlußstück hochfein vernickelt, sowie mit fein verziertem, gepreßtem Kautschukschaft (Patentschaft) versehen, hochfeine Ausführung, im Karton mit 10 „Scheintod“-Patronen und Entladestock. Stück Mk. 6.50
 Für Wiederverkäufer bei Abnahme von 3 Stück auf einmal Stück Mk. 5.—

Deutsches Reichs-Patent! • Ausländische Patente!
Nr. 8049. „Scheintod“-Patronen in Kartons Mk. 1.90 zu 25 Stück
 Bei Abnahme von 100 Stück „Scheintod“-Patronen 5%, Rabatt.

Beachten Sie bitte die „Scheintod“-Revolver und „Scheintod“-Repeater-Pistole auf nächster Seite.

Der gute Ruf meiner Firma verbürgt realistische Bedienung.

10, 11 Het assortiment schijndoodwapens in de *Spezial-Preisliste über Jagd-Gewehre und Luxus-Waffen, August Stukenbrok-Einbeck* [1911] 130-131.

„Scheintod“-Revolver und Repetier-Pistole

für Scheintod-Patrone.
 Deutsches Reichs-Patent.

Praktischste und sicherste Ver-
 eidigungswaffen bei Ueber-
 fällen.

Unentbehrlich für alle Aufsichtsbeamte im Zivil- und
 Staatsdienst.

Nr. 7995.

Scheintod-Hahn-Revolver.

Nr. 7995. Scheintod-Hahn-Revolver für Scheintod-Patrone Kaliber 12 mm einge-
 richtet, staatlich geprüft und abgestempelt, fünfchüssig. Walze fein
 ausgefräst, Abzug zum Umlegen. Druckknopfsicherung an der linken Seite, in allen
 Teilen aus bestem Material hergestellt und präzise ausgearbeitet, gepreßter Kautschuk-
 schaft mit feiner Fischhaut und Verzierungen, Garnitur fein schwarz oxydiert. Das Laden
 und Entladen geschieht sehr schnell und auf einfachste Weise. Stück Mk. 18.—
 Im Karton mit 10 Scheintod-Patronen

Stück Mk. 18.—

„Scheintod“ macht jeden Gegner
 sofort unschädlich ohne tödliche
 ♦ oder körperliche Verletzung. ♦

Nr. 7996.

Scheintod-Hammerleß-Revolver.

Nr. 7996. Scheintod-Hammerleß-Revolver, eigens für den Gebrauch der Scheintod-
 Patrone konstruiert, staatlich beschossen und mit staatlichem
 Stempel versehen, Kaliber 12 mm, fünfchüssig, mit Schiebersicherung, durch welche
 der Revolver sofort gesichert resp. entschert wird. Das Laden und Entladen geschieht
 sehr schnell und auf einfachste Weise. Die Waffe ist in allen Teilen tiefschwarz
 gehalten und mit gepreßtem, reich variiertem Kautschukschaft
 versehen. Revolver im Karton mit 10 Scheintod-Patronen

Stück Mk. 21.—

Scheintod-Repetier-Pistole, D. R.-G.-M.

Nr. 7997. Scheintod-Repetier-Pistole, D. R.-G.-M., eigens für den Gebrauch
 der Scheintod-Patrone konstruiert, staatlich beschossen und
 mit staatlichem Stempel versehen, Kaliber 12 mm, dreischüssig, mit drei unter-
 einander liegenden Läufen. Die Waffe wird durch einfachen Druck auf

Nr. 7997.

Nr. 8049.

Scheintod-Patronen.

Deutsches Reichs-Patent.
 Ausländische Patente.

Nur in Kartons zu 25 Stück Mk. 1.90

♦ Abnahme von 100 Stück Scheintod-Patronen 5% Rabatt. ♦

Knopf und Lauf sofort geöffnet und alle drei
 Läufe werden in wenigen Sekunden gleichzeitig
 geladen, resp. entladen. Die Konstruktion bietet
 durch ihre geniale Einfachheit völlige Sicherheit
 für den Schützen, da der ganze Schloßmechanismus
 nur durch Druck auf die Schiebersicherung sofort
 außer Tätigkeit gesetzt wird. Die Pistole kann
 also stets geladen getragen werden und ist im
 Gebrauchsfall immer schubbereit. Die Waffe
 ist in allen Teilen tiefschwarz brüniert und mit
 gepreßtem Kautschukschaft versehen, sehr sauber
 gearbeitet, feinste Präzisionsarbeit.
 Pistole im Karton mit 10 Scheintod-Patronen Stück Mk. 22.—

131

Tausendfache Anerkennungen aus allen Kreisen.

Ad. 1

Het enkelloops-enkelschots pistool is in de schijndoodwapenfamilie als het ware het goedkope instapmodel. Dit eenvoudige pistool is niet uitgerust met een manuele veiligheid en patroontrekker. Als ontladhulp werd een houten ontlaadstok meegeleverd. De vorm van de kast, met de trekkerbehuizing en het greepstuk, is duidelijk ontleend aan de Flobertpistolen, inclusief de twee varianten van de handgreep (zie afbeelding 3).

Naast de basisuitvoering waren er ook iets luxueuzere varianten te koop met vernikkeling of gravure op de kast.

In de collectie van Korpora bevinden zich vier enkelschots pistolen, afkomstig uit de collectie van het voormalig Politiemuseum Amsterdam (1928-1968). Dit korpsinterne museum werd opgericht voor het aanschouwelijk onderwijs aan de agenten.²⁶ Helaas is niet bekend wanneer en hoe de pistolen in dat museum belandden. De nummers op de groene lettertangtape op de wapens zijn de oude objectnummers van het Politiemuseum Amsterdam.

Enkelschots schijndoodpistool 'SCHEINTOD-PISTOLE' (inv.nr. 0000050)

Langte 16,3 cm, looplengte 7,3 cm, hoogte 7,5 cm, gewicht 214 gram. Geen serienummer.

Het wapen is niet voorzien van een kaliberaanduiding en fabrieks- of handelaarsmerken.

Het pistool is vervaardigd van staal en geblauwd; de loop is aan de buitenkant glad. Kast en slagpinhuis zijn uit één stuk gemaakt. Het pistool heeft geen serienummer. Het definitieve goedkeuringsstempel van de Duitse proefbank staat rechts op de kast en loop: U (Untersuchung) met twee kroontjes erboven.²⁷ De binnenmaat van de loop met patroonkamer is nogal ruim bemeten. De revolverpatronen .44-40 WCF en .45 Colt passen er proefondervindelijk geheel in en de loop is desondanks correct op het slagpinhuis te bevestigen. Het pistool heeft een vogelkopgreep en greepplaten van geperst rubber met een bladversiering en een opvallend woord- en beeldmerk: in een staand en omrand ovaal is een knielend menselijk skelet afgebeeld met een pistool in de rechterhand en een gaswolk boven de schedel, deels omgeven door het opschrift 'SCHEINTOD-PISTOLE'.

Tremont Auctions in de U.S.A. veilde in 2018 een enkelschots schijndoodpistool met geblauwde, van buiten gladde loop, vernikkelde kast, gladde blikken greepplaten en het serienummer 26. De loop van dit pistool was voorzien van de opschriften 'H. BURGSMÜLLER & SÖHNE KREIENSEN A.H.' en 'SCHEINTOD-PIS-

²⁶ Jos Breukers en Louis Ph. Sloos, 'Van Kriminologische Verzameling tot Korpora, Erfgoed Publieke Veiligheid', in: *Veilig. Jaarboek Korpora, Erfgoed Publieke Veiligheid 1* (Amsterdam 2024) 12-13.

²⁷ Tweede en definitieve beproeving met zware lading zwartkruit (1891-1939). De U staat voor Untersuchung, in: G. Wirnsberger, *Beschusszeichen* (Schwäbisch Hall 2003) 41.

12 Enkelschots schijndoodpistool 'SCHEINTOD-PISTOLE'. Voor de foto is een 'SCHEINTOD-PATRONE / D.R.Wz.' gebruikt.

Inv.nr. 00000050, 00045151

13 De greepplaten met het skelet-logo van het schijndoodpistool.

Inv.nr. 00000050

TOLE D.R.G.M.²⁸ Deze laatste slagstempel is in een liggende, ovale vorm zonder buitenrand, in drie regels, aangebracht met D.R.G.M. in het midden. D.R.G.M. is de afkorting van Deutsches Reichs-Gebrauchs-Muster, wettig gedeponereerd gebruiksmodel, in Duitsland ook wel het 'klein patent' genoemd.²⁹

²⁸ www.tremontauctions.com, aldaar: https://www.tremontauctions.com/auction-lot/german-tear-gas-pistol.-5-1-2-overall-with-a-47_4CB44EF96B.

²⁹ www.wikipedia.org, aldaar: <https://de.wikipedia.org/wiki/Gebrauchsmuster#:~:text=lm%20Gegen-satz%20zum%20Patentrecht%20k%C3%B6nnen,des%20Verfahrens%20aber%20einengend%20gesehen.>

Burgsmüller toont in zijn catalogus van 1910 alleen een enkelschots pistool. Het skelet-logo en de andere schijndoodwapens komen er niet in voor. Het pistool wordt gepresenteerd als nieuw met de omschrijving ‘Notwehr-Pistole “Scheintot” D.R.G.M.’ met houten greeplaten en een gewicht van 125 gram.³⁰ Al deze detailverschillen meewegend denk ik dat het 214 gram zware pistool van Korpora niet van de firma Burgsmüller afkomstig kan zijn.

Helaas was niet te achterhalen wanneer en aan wie dan wel het gedeponeerde gebruiksrecht (D.R.G.M.-inschrijving) voor het enkelschots schijndoodpistool verleend is. Evenmin is het gelukt om de oorsprong en toekenning van het skelet-logo terug te vinden. De spelling ‘Scheintot’ in plaats van ‘Scheintod’ komt ook nog voor in de ALFA-catalogus van 1911, maar niet meer bij Stukenbrok in 1912. Het skelet-logo is al te zien in de ALFA-catalogus en is in de Stukenbrok-catalogus prominent in beeld.

14 Enkelschots schijndoodpistool ‘SCHEINTOD PISTOLE D.R.G.M.’, 34/6611.

[Inv.nr. 00000052](#)

Enkelschots schijndoodpistool ‘SCHEINTOD PISTOLE D.R.G.M.’, 34/6611 (Inv.nr. 00000052)

Lengte 15,7 cm, looplengte 7,8 cm, hoogte 6,5 cm, gewicht 164 gram.

Het wapen is niet voorzien van een kaliberaanduiding en fabrieks- of handelaarsmerken.

Het pistool is vervaardigd van staal, dat blank gelaten is; de loop is aan de buitenkant licht getrapd. Kast en slagpinhuis zijn uit één stuk gemaakt. Het pistool heeft het serienummer 34. Dit nummer is ingeslagen op de rechterzijde van de trekker en

³⁰ Gewehrfabrik H. Burgsmüller & Söhne, 62.

de loop en op de rechterzijde van de stalen greeptrand onder de greepplaat. Boven- dien staat op het verdekte deel van het slagpinhuis, aan de onderzijde, naast de pin van de bajonetsluiting, het nummer 6611.

Het definitieve goedkeuringsstempel van de Duitse proefbank staat rechts op de kast en loop. Het pistool is op de rechterzijde van de loop én op de linkerzijde van de kast, net onder het slagpinhuis, voorzien van het opschrift 'SCHEINTOD-PISTOLE D.R.G.M.'. De slagstempel is in een liggende, ovale vorm zonder buitenrand, in drie regels, aangebracht met D.R.G.M. in het midden. Het pistool heeft greepplaten van glad en onversierd hout.

De binnenmaat van de loop met patroonkamer is nogal ruim bemeten. De revol- verpatronen .44-40 WCF en .45 Colt passen er proefondervindelijk geheel in en de loop is desondanks correct op het slagpinhuis te bevestigen.

Het enkelschots schijndoodpistool met licht getrapte loop, houten greepplaten en opvallende slagstempel op de linkerzijde van de kast is afgebeeld in de catalogi van Stukenbrok uit 1912 en Burgsmüller uit 1925, en blijkbaar in ieder geval in de periode 1912-1925 vervaardigd.³¹

15 Enkelschots schijndoodpistool 'SCHEINTOD PISTOLE D.R.G.M.', 40.

Inv.nr. 0000053

³¹ August Stukenbrok, *Preisliste Deutschland-Fahrräder und -Nähmaschinen sowie sämtliche Radfahrer-Bedarfs-Artikel, Hauptkatalog Ausgabe A 1912*, 220, Deutsche Waffen- und Fahrrad-Fabriken H. Burgsmüller & Söhne, Kreiensen i. Harz, *Haupt-Katalog 1925 über Fahrräder-Marke-Jagdrad sowie sämtliche Fahrradzubehör- u. -bestandteile, Motorfahrzeuge, Nähmaschinen, Haus- haltungs-Maschinen, Waffen, Sportartikel, Uhren, Lederwaren, Stahlwaren, Sprechmaschinen und andere Musikinstrumente, Kinderwagen, Kindermöbel usw.*, 52.

Enkelschots schijndoodpistool 'SCHEINTOD PISTOLE D.R.G.M.', 40 (Inv.nr. 0000053)

Lengte 15,9 cm, looplengte 7,8 cm, hoogte 8 cm, gewicht 191 gram.

Het wapen is niet voorzien van een kaliberaanduiding en fabrieks- of handelaarsmerken.

Het pistool is vervaardigd van staal, dat blank gelaten is; de loop is aan de buitenkant licht getrap. Kast en slagpinhuis zijn uit één stuk gemaakt. Het pistool heeft het serienummer 40. Dit nummer is ingeslagen op de onderkant van de loop en links op de stalen greeprand onder de greepplaat. Het definitieve goedkeuringsstempel van de Duitse proefbank staat rechts op de kast en loop. De loop van het pistool is op de rechterzijde voorzien van het opschrift 'SCHEINTOD-PISTOLE D.R.G.M.'. De slagstempel is ondersteboven en in een liggende, ovale vorm zonder buitenrand, in drie regels, aangebracht met D.R.G.M. in het midden.

Het pistool heeft een vogelkopgreep met greepplaten van glad en onversierd hout.

Proefondervindelijk passen de revolverpatronen .44-40 WCF en .45 Colt niet in de loop.

Dit model schijndoodpistool staat afgebeeld in de ALFA-catalogus van 1911 en was in 1934 in Zwitserland nog verkrijgbaar bij wapenhandel W. Glaser in Zürich.³² Blijkbaar is dit model in ieder geval in de periode 1911-1934 vervaardigd. Van dit enkelloops en enkelschots model met vogelkopgreep en houten greepplaten is één exemplaar bekend met het slagmerk B.P. 22 op de rechterzijde van de trekker en op de stalen greeprand onder de linker greepplaat. Dit zou kunnen betekenen dat het pistool vervaardigd is door de Duitse Waffenfabrik Bernhard Paatz (BP) in Zella-Mehlis.³³

Enkelschots schijndoodpistool 'Nico' en 'SCHEINTOD-PISTOLE D.R.Wz.' (Inv.nr. 0000051)

Lengte 16,7 cm, looplengte 7,3 cm, hoogte 7,5 cm, gewicht 130 gram. Geen serienummer.

Het pistool heeft een blanke stalen kast met vogelkopgreep, maar het slagpinhuis en de van buiten gladde loop zijn vervaardigd uit een zinklegering. Het slagpinhuis is met één schroef, vanuit de onderkant van de kast, op de kast gemonteerd. Het definitieve goedkeuringsstempel van de Duitse proefbank staat rechts op de kast, het slagpinhuis en de loop.

De zwarte bakelieten greepplaten zijn voorzien van twee medaillons: aan de bovenkant van de plaat een cirkel met daarin een vijfpuntige ster en het fabrieksmerk 'Nico' en in het midden van de plaat, rond de greepschroef, een cirkel met het opschrift 'SCHEINTOD-PISTOLE D.R.Wz.'. Het pistool is vervaardigd door de firma

³² Schroeder Jr. (red), *Arms of the World 1911*, 207, <https://www.germanhuntingguns.com/1934-w-glaser-waffen-zurich>.

³³ www.gas-waffen.de, aldaar: <https://www.gas-waffen.de/scheintodwaffen/einschussige-pistolen>.

16 Enkelschots schijndoodpistool 'Nico' en 'SCHEINTOD-PISTOLE D.R.Wz.'
Inv.nr. 00000051

Nico-Werke, Niemeyer & Co. G.m.b.H., Waffenfabrik, in Kreiensen/Harz. Niemeyer had op 14 november 1924 de naam 'Scheintod' als gedeponeerd handelsmerk verworven, met het Deutsches Reichs-Warenzeichen (D.R.Wz.), nr. 323531.³⁴

Niemeyer verkocht elk schijndoodpistool, samen met tien patronen, in een kartonnen doos. Op de binnenkant van het deksel van de doos stond uitdrukkelijk de waarschuwing 'Nicht auf befreundete Personen schießen.'³⁵ Zo was het voor de koper duidelijk dat hij een zelfverdedigingswapen had gekocht en geen ongevaarlijk speelgoed.

Proefondervindelijk passen de revolverpatronen .44-40 WCF en .45 Colt niet in de loop.

Nico-Werke, Niemeyer & Co., vervaardigde in deze zinklegering ook dubbelloops en drieloops schijndoodpistolen met het opschrift 'SCHEINTOD- / REPETIERPISTOLE / D.R.Wz.'. Waarschijnlijk heeft Niemeyer deze zinklegering, die minder drukbestendig is dan staal, toegepast om, ook voor de handhavers van de wapenwetgeving, duidelijk te maken dat de schijndoodpistolen niet bedoeld waren voor en bestand tegen het afvuren van kogel- en hagelpatronen.

Het enkelloops pistool is vanwege de opschriften te dateren tussen 1924 en 1931, het vermoedelijke sluitingsjaar van de wapenfabriek van Niemeyer.

³⁴ Resnick, Schäfer, Die 12 – mm – Scheintod – Pistolen, 111.

³⁵ Idem, 116.

- 17 Schijndoodpistool van de Nico-Werke, Niemeyer & Co. G.m.b.H. met kartonnen doos.

Foto https://www.reddit.com/r/ForgottenWeapons/comments/sh7zoe/scheintod_tear_gasflare_launcher

- 18 Drieloops schijndoodpistool 'SCHEINTOD-REPETIER-PISTOLE', 2760. Voor de foto zijn drie patronen 'SCHEINTOD-PATRONE D.R.P.' zonder opschrift op de hulskoker gebruikt.

Inv.nr. 00000055, 00045152

Dit document is een afschrift van een oorspronkelijk document.

EÉN JAAR GELDIG

Aan **Christiaan Jacobus van Ledden Hulsebosc**
 wonende te Amsterdam, Nieuwendijk 17
 geboren op 20 Maart 1877 te Amsterdam
 van beroep Scheikundige en Politiedeskundige
 wordt hierbij vergunning verleend tot het dragen of bewaren binnen
 de voortdurend door hem gebruikte woon-, dienst-, of bedrijfsruimte
 of binnen zoodanige andere afgesloten ruimte van ~~de~~ navolgend
 vuurwapen ~~en~~ ^{en} vuistvuurwapen (zie de aangehechte
lijst)

Fabrikaat en fabrieksmerk: zie lijstNummer zie lijst Kaliber zie lijst

Aan deze vergunning zijn de aan ommezijde vermelde voorwaarden en beperkingen verbonden.

Handtekening van den houder.

Christiaan Jacobus van Ledden Hulsebosc

Leges f 0,50, te storten op girorekening No. 1 van 's Rijkschatkist,
 met vermelding van: „ten behoeve van het Departement van Justitie“
 en voorts van nummer en datum der vergunning.

's Gravenhage, den 5 Januari 1942

De Secretaris-Generaal
 van het Departement van Justitie.
 namens dezen.

[Redacted signature]
 De Gevolmachtigde voor de Reorganisatie
 van de Nederlandsche Politie

(L. J. BROERSEN)

1 zesschoots cylinderrevolver, z. loop,	9 mm.	E.L.G.1875	117.
1 zesschoots cylinderrevolver	7,65 mm.	R.met Kroon	37
1 zesschoots cylinderrevolver, penvuur	7,65 mm.	R.met Kroon	17
1 zesschoots cylinderrevolver	7,65 mm.	Smith en Wesson	245
1 zesschoots cylinderrevolver, penvuur	7,65 mm.	R.met Kroon	15
1 oude 6-schoots voorlaad-cylinderre- volver, bijzonder soort zonder loop	11 mm.	zonder	zonder
1 zesschoots cylinderrevolver	7,65 mm.	R.met Kroon	3
1 zesschoots cylinderrevolver, penvuur	7,65 mm.	E.met Ster	10
1 zesschoots cylinderrevolver,	7,65 mm.	R.met Kroon	712
1 zesschoots cylinderrevolver, penvuur	7,65 mm.	R.met kroon	11
1 zesschoots cylinderrevolver,	11 mm.	Günther Daut	2
1 zesschoots cylinderrevolver,	7,65 mm.	R.met Kroon	22
1 zesschoots cylinderrevolver, penvuur	5 mm.	R.met Kroon	3
6 flobertpistooltjes	-----	zonder	zonder
1 flobertpistool	5 mm.	zonder	zonder
1 3-schoots 3 loops alarmpistool, model automatisch pistool	13 mm.	Scheintod Repetier- Pistole	zonder

Het voorhanden hebben van bovenvermelde vuurwapenen is alleen geldig voor het perceel Nieuwendijk No.17 te Amsterdam-Centrum.

19 Wapenbezitvergunning van C.J. van Ledden Hulsebosc uit 1942.

Inv.nr. 00018054.005

Ad. 2

Drieloops schijndoodpistool 'SCHEINTOD-REPETIER-PISTOLE', 2760 (inv.nr. 00000055)

Lengte 11,5 cm, looplengte 6,9 cm, hoogte 11,6 cm, gewicht 550 gram.

Het pistool maakte deel uit van de Kriminologische Verzameling van politiedeskundige Christiaan Jacobus van Ledden Hulsebosch en was tentoongesteld in diens particulier laboratorium annex leslokaal voor forensisch onderzoek aan de Nieuwendijk 17 in Amsterdam. In de collectie van Korpora is ook de wapenbezitvergunning van de politiedeskundige uit 1942 behouden, waarop het pistool vermeld staat. Vreemd genoeg is daarbij geen serienummer vermeld, hoewel dat duidelijk op de trekker van het pistool te zien is. Het wapen is niet voorzien van een kaliberaanduiding en fabrieks- of handelaarsmerken.

Na zijn pensionering in 1945 droeg Van Ledden Hulsebosch het restant van zijn Kriminologische Verzameling over aan het Politieuseum Amsterdam. Veel collectiestukken uit zijn verzameling had hij al eerder daaraan geschonken.³⁶

Het drieloops pistool van geblauwd staal is een meerloops-enkelschotspistool waarbij voor het afvuren van elk van de drie patronen de trekker (opnieuw) overgehaald moet worden. Het wapen is voorzien van een beschermende trekkerbeugel en een draaiveiligheid op de linkerkant van de kast. Het naar beneden draaien van de veiligheidspal blokkeert het afvuurmechanisme zodat het pistool veilig met de patronen erin gedragen kan worden. Het pistool heeft intern drie slagpinnen, voor elk van de drie lopen. Het is een zogenoemd geladiont-pistool: geladen en ontspannen. Het overhalen van de trekker activeert pas de beweging van de slagpinnen afzonderlijk. Wat het laden en ontladen betreft is het wapen een kieplooppistool met schuifvergrendeling. Door de schuifpal midden op de linkerkant van de kast naar achteren te schuiven klapt het pistool onder veerdruk open. Het lopenblok scharniert daarbij op een schroefas in de kast, net boven de voorzijde van de trekkerbeugel. Het lopenblok is aan de rechterkant aan de kamerszijde voorzien van een lange patroontrekker, die bij het scharnieren van het lopenblok de patronen of hulzen ongeveer een halve centimeter naar buiten duwt.

Deze beweging is niet sterk genoeg om de hulzen uit te werpen. Proefondervindelijk passen de revolverpatronen .44-40 WCF en .45 Colt niet in de lopen.

Het definitieve goedkeuringsstempel van de Duitse proefbank staat op de linkerkant van de kast en het lopenblok. Het serienummer 2760 is ingeslagen op de rechterzijde van de trekker. De eindcijfers 60 zijn ook aangebracht op het verdeckte rechterdeel van het lopenblok en op onderdelen binnenin het greepstuk.

Het pistool heeft greepplaten van geperst rubber met daarop in een liggend en omrand ovaal het skelet-logo en het opschrift 'SCHEINTOD-REPETIER-PISTOLE' in drie regels onder elkaar.

³⁶ Breukers, Sloos, 'Van Kriminologische Verzameling tot Korpora, Erfgoed Publieke Veiligheid', 10-12.

20 Het vierloops 'Tomma'-pistool en het drieloops schijndoodpistool van August Menz.

Inv.nr. 00000054, 00000055

125

NICHT AUF BEFREUNDETE PERSONEN SCHIESSEN.

Het drieloops schijndoodpistool is ontworpen en vervaardigd door August Menz, Waffenfabrik, in Suhl. Het pistool werd in 1911 geregistreerd op naam van Menz als wettig gedeponeerd gebruiksmodel, Deutsches Reichs-Gebrauchs-Muster (D.R.G.M.) No. 478715.³⁷

Menz bracht in 1908 een vierloops zakpistool in het kaliber 6,35 mm Browning (6,35 mm x 15HR) met de modelnaam 'Regnum' op de markt (D.R.G.M. No. 356618). Dat pistool had ook al het scharnierend lopenblok met patroontrekker en schuifvergrendeling.³⁸ Het drieloops schijndoodpistool van Menz is wat de vorm en mechaniek betreft de grote broer van het Regnum-pistool. Kort na het Regnum-pistool van Menz verscheen een bijna identiek vierloops zakpistool in hetzelfde kaliber met de merknaam 'Tomma'. In de collectie van Korpora is ook zo'n Tomma-pistool aanwezig, afkomstig van het Politiemuseum Amsterdam. Het Tomma-pistool is voorzien van Luikse proefbankstempels en het fabrieksmerk HD op de linkerszijde van de stalen greeprand, onder de greepplaat. Het pistool is in België beproefd en vervaardigd door Henrion & Dassy (HD) in Luik. De merknaam Tomma wordt algemeen erkend als zijnde van Henrion, Dassy & Heuschen in Luik én een onbekende Duitse

³⁷ Jean-Pierre Bastié, 'Un pistolet Scheintod', in: *Gazette des Armes* 555 (2022) 34.

³⁸ John D. Walter, *Secret Firearms. An Illustrated History of Miniature and Concealed Handguns* (London 1997) 82-83.

firma.³⁹ De firma Henrion & Dassy werd in 1910 gewijzigd in Henrion, Dassy & Heuschen. Het merk Tomma is in Duitsland gebruikt door Niemeyer & Co. G.m.b.H.,⁴⁰ waarmee de 'onbekende Duitse firma' niet langer onbekend is.

Het Tomma-pistool is eenvoudiger van constructie dan het Regnum-pistool, met een manueel naar boven uitneembaar lopenblok zonder patroontrekker en met een drukknop voor het vrijgeven van het lopenblok.

Het veilinghuis Donley Auction Services in de Verenigde Staten verkocht in mei 2023 een drieloops schijndoodpistool met het skelet-logo en het opschrift 'SCHEINTOD-REPETIER-PISTOLE' op de greeplaten.⁴¹ De foto's daarbij laten echter duidelijk zien dat het pistool is voorzien van Luikse proefbankstempels en het naar boven uitneembaar lopenblok met drukknopvergrendeling. Een drieloops schijndoodpistool met naar boven uitneembaar lopenblok en drukknopvergrendeling is ook afgebeeld in de prijslijst van wapengroothandel Georg Carl Dornheim G.m.b.H. in Suhl uit 1913.⁴² Dit pistool heeft greeplaten met het opschrift 'SCHEINTOD' in een liggend en omrand ovaal. Dit handelsmerk is ook toegeschreven aan Niemeyer & Co. G.m.b.H. in Kreiensen.⁴³

Het schijndoodpistool van August Menz is afgebeeld in de ALFA-catalogus van 1911 en de Stukenbrok-catalogus van 1912,⁴⁴ maar het concurrerend drieloops pistool van Niemeyer was dus ook vanaf 1913 verkrijgbaar.

Het ziet er naar uit dat August Menz, met zijn eigen originele ontwerpen, in enkele jaren tijd tweemaal de concurrentie moest verdragen van Niemeyer met eenvoudigere modellen pistolen van Belgisch fabrikaat.

Ad. 3

Enkeloops, vijfschots schijndoodrevolver met uitwendige haan (Scheintod-Hahn-Revolver) en omklapbare trekker, vernikkeld met serienummer 2 (Korps Nationale Politie)

Deze revolver is voorhanden bij de Nationale Politie. Korpora heeft een aanvraag ingediend om deze verloopplichtige revolver (gasalarmrevolver categorie III) op te nemen in de wapencollectie van Korpora.

De revolver is ingericht voor de 12 mm Scheintod-Patrone. Het wapen is niet voorzien van een kaliberaanduiding en fabrieks- of handelaarsmerken. Op de kamerszijde van de trommel is het cijfer 2 ingeslagen en op de zijkant van de trommel het

³⁹ Walter, *Secret Firearms*, 82-83, Robert H. Balderson, *Official Guide to Gunmarks* (3de dr.; New York 1996) 36.

⁴⁰ Resnick, Schäfer, 'Die 12 - mm - Scheintod - Pistolen', 111.

⁴¹ [www.invaluable.com](https://www.invaluable.com/auction-lot/scheintod-repetier-pistole-450-tear-gas-gun-1309), aldaar: <https://www.invaluable.com/auction-lot/scheintod-repetier-pistole-450-tear-gas-gun-1309>.

⁴² G.C. Dornheim, G.m.b.H., Suhl, *1913 Preis-Liste über Munition, Waffen und Jagdgeräte*, 51.

⁴³ Resnick, Schäfer, 'Die 12-mm-Scheintod-Pistolen', 111.

⁴⁴ Schroeder Jr. (ed), *Arms of the World 1911*, 208; August Stukenbrok, *Preisliste Deutschland-Fahrräder und -Nähmaschinen sowie sämtliche Radfahrer-Bedarfs-Artikel, Hauptkatalog Ausgabe A 1912*, 220.

21 Schijndoodrevolver in bewaring bij de Nationale Politie.

Foto Louis Ph. Sloos

Duitse proefbankteken U met daarboven twee kronen boven elkaar.⁴⁵ De revolver heeft een korte loop, omklapbare trekker en een zijwaarts naar beneden openklappende laadklep op de rechterzijde van de kast. Na het openen van de laadklep en het deelspannen van de haan in de laadstand kunnen de centraalvuurpatronen één voor één van achteren in de trommel gebracht worden. Na iedere patroon moet de trommel handmatig doorgedraaid worden om de volgende lege patroonkamer te kunnen vullen. De revolver is uitgerust met een uitneembare trommelas. De trommel kan losgeschroefd en verwijderd worden voor het reinigen van het wapen. In de holle trommelas is een uittrekbare ontlaadstaaf aangebracht voor het handmatig uitstoten van de hulzen van verschoten patronen. De trommel is voorzien van opvallende, in een punt uitlopende cannelures.

De revolver is een single-action (SA) wapen, waarbij het nodig is de haan met de hand voor te spannen alvorens een schot te kunnen afvuren door het overhalen van de trekker.

De revolver is voorzien van een zogenoemde vogelkopgreep met blinkende zwarte greepplaten van kunststof en, boven de greep op de linkerzijde van de kast, een draaiveiligheid, die bij het naar beneden drukken van de veiligheidspal het afvuurmechanisme blokkeert.

Dit type veiligheid wordt door wapenverzamelaars soms een 'Mauser-like safety' genoemd omdat die ook voorkomt op de militaire Duitse Reichsrevolver M1879, die onder andere door de firma Mauser in Oberndorf am Neckar vervaardigd werd.⁴⁶

Een nagenoeg identieke, vernikkelde revolver – alleen de vorm van de haanspoor wijkt af – wordt in de WUM-exportcatalogus van Georg Frank, Hamburg, uit 1932

⁴⁵ Tweede en definitieve beproeving met zware lading zwartkruit (1891-1939). De U staat voor Untersuchung, in: G. Wirnsberger, *Beschusszeichen* (Schwäbisch Hall 2003) 41.

⁴⁶ [www.littlegun.be](https://littlegun.be/collection%20privee/belgique/be%20abcde/a%20be%20ancion%20jacques%20and%20cie%20gb.htm), aldaar: <https://littlegun.be/collection%20privee/belgique/be%20abcde/a%20be%20ancion%20jacques%20and%20cie%20gb.htm>

22 Pepperbox-schijndood-revolver.

Foto Rock Island Auction Company

afgebeeld.⁴⁷ De revolver, met de kaliberaanduiding 12 mm, heeft zwarte kunststof greepplaten van Galalith (galaliet: kunsthoorn) en de typenaam Bulldog. De revolver was te koop voor \$ 3,75.

De naam Bulldog is gebaseerd op de 'The British Bull Dog'-revolver van Webley en werd daarna een verzamelnaam voor de talrijke en commercieel succesvolle zakrevolvers met een korte loop van voornamelijk Belgische en Spaanse makelij.⁴⁸

Over de revolver in bewaring bij de politie kan concluderend gezegd worden dat het een vernikkelde vijfschots schijndoodrevolver in het kaliber 12 mm x 47R is, te dateren rond 1932, en dat het wapen in Duitsland beproefd is. De fabrikant ervan is helaas niet bekend.

Een bijzondere variant van de vijfschots revolver met uitwendige haan (Scheintod-Hahn-Revolver) en omklapbare trekker, was de 'Scheintod-Polizei-Revolver' van Burgsmüller.

Burgsmüller bracht dit model naar eigen zeggen in 1911 uit.⁴⁹ Het is een zogenoemde Pepperbox of bundelrevolver, een revolver zonder loop, waarbij de patronen rechtstreeks vanuit de patroonkamers in de lange trommel worden verschoten.⁵⁰

Een vernikkeld exemplaar met Duitse proefbankstempels en het serienummer 18 is in september 2019 door het Amerikaanse veilinghuis Rock Island Auction Company verkocht.⁵¹ Deze revolver heeft greepplaten van geperst rubber met daarop

47 'WUM' – Waffen und Munition – 1932, rubriek Gas-Pistolen und -Revolver (Schwäbisch Hall 1976) 78.

48 Walter, *Secret Firearms* 59, Zhuk, *The Illustrated Encyclopedia of Handguns*, 138.

49 Karl Burgsmüller-Senior, Kreiensen (Harz), Höhe 15, *Hauptkatalog 1954/A mit waffentechnischen Erläuterungen über moderne Waffen*, 45.

50 M. van Zanten & J.A.J.M. Waaijer, *Meertalig verklarend woordenboek wapens en munitie, Editie 2010* (Den Haag 2009) 303.

51 [www.rockislandauction.com](https://www.rockislandauction.com/detail/77/3129/german-scheintod-folding-trigger-tear-gas-revolver), aldaar: <https://www.rockislandauction.com/detail/77/3129/german-scheintod-folding-trigger-tear-gas-revolver>.

23 Hammerless-schijndoodrevolver van Henrion, Dassy & Heuschen.

Foto David M. Rachwald Ltd.

het skelet-logo en het opschrift 'SCHEINTOD-REVOLVER', vergelijkbaar met de greeplaten van de Scheintod-Hahn-Revolver in de Stukenbrok-catalogus van 1912.

Toch blijft de Pepperbox-schijndoodrevolver mysterieus, want in al de geraadpleegde wapencatalogi, die de periode 1910-1934 bestrijken, is het wapen niet terug te vinden.

Ad. 4

De Hammerless-zakrevolvers met een door de kast ingesloten inwendige haan en omklapbare spantrekker waren zeer geliefd; de spitse haanspoor van een uitwendige haan kon makkelijk blijven haken in de voering van een zak of tas en daardoor het snel trekken van het wapen in een noodsituatie bemoeilijken.

Kenmerkend voor de Hammerless-revolver is het zogenoemde double-action systeem met spantrekker: door het overhalen van de trekker draait de trommel de volgende patroonkamer voor de loop, wordt de haan gespannen en vervolgens het schot afgevuurd.

Zakrevolvers van het schijndood-Hammerless-type in het Kaliber 12 mm Scheintod-Patrone zijn ook in België vervaardigd. De Amerikaanse wapenhandel David M. Rachwal Ltd verkocht onlangs een vijfschots Hammerless-zakrevolver met spantrekker, voorzien van Luikse proefbankstempels en het fabrieksmerk H.D.H. van Henrion, Dassy & Heuschen in Luik.⁵²

⁵² [www.handgunsoftheworld.com/product/hdh-tear-gas-revolver-11-7mm-5-shot](https://handgunsoftheworld.com/product/hdh-tear-gas-revolver-11-7mm-5-shot).

De revolver heeft greepplaten van geperst rubber met daarop het skelet-logo en het opschrift 'SCHEINTOD HAMMERLESS REVOLVER'. Een exact gelijkende revolver met identieke greepplaten staat afgebeeld in de Stukenbrok-catalogus van 1912 en kostte toen 22 Reichsmark.⁵³

Nederland

De sterk bedwelmende werking van de schijndoodpatroon wordt in december 1909 kort beschreven in de *Provinciale Overijsselsche en Zwolsche Courant*⁵⁴ en uitgebreid in het tijdschrift *Nederlandsche Jager* van 20 januari 1912. De schrijver van dit artikel beschouwt de schijndoodpatroon en het -pistool als een 'ontzaglijk ver strekkende vinding', die voor politieagenten en jachtopzieners 'van onberekenbaar nut kan zijn'.⁵⁵

De rijwielfabriek 'Leonidas' van K. Lengs en zonen in Tegelen bood in 1913 in haar postordercatalogus de enkelschots schijndoodpistolen met tien patronen en ontlaadstok te koop aan voor f 3,15 per stuk.⁵⁶

Een zoektocht in het digitale krantenarchief *Delpher* over de periode 1905-1940 levert maar een handvol incidenten met schijndoodwapens op. Verhelderend is de aanhouding op straat van een man in Kerkrade, die kort daarvoor iemand met een mes bedreigd zou hebben. Hij werd ter plaatse gefouilleerd en bleek een enkelschots schijndoodpistool op zak te hebben.

De rechtbank in Heerlen veroordeelde de man op 13 november 1929 'wegens het dragen van een wapen op den openbaren weg' tot een geldboete van f 8,- of drie dagen hechtenis en verklaarde het pistool verbeurd.⁵⁷ Deze veroordeling vond plaats op grond van de Wapenwet 1890, die het dragen van wapens verbood, en derhalve niet op basis van de Vuurwapenwet 1919, die het voorhanden hebben van vuurwapens verbood. Pas in juli 1932 werden de schijndoodwapens als wapens, bestemd voor het verspreiden van weerloosmakende gassen, opgenomen in de Vuurwapenwet en daarmee verboden.⁵⁸

Nederlands-Indië

Vrij kort na de introductie van de Duitse schijndoodpistolen en -revolvers op de markt kwam ook de import daarvan in Nederlands-Indië op gang. De Toko Gebroeders Haije in Solo bijvoorbeeld, bood in 1910 de enkelschots schijndoodpistolen te

⁵³ August Stukenbrok, *Preisliste, Hauptkatalog Ausgabe A*, 220.

⁵⁴ *Provinciale Overijsselsche en Zwolsche Courant* (20 december 1909) 2.

⁵⁵ J.B. Avis, 'Wapentechniek. Het Schijndood-pistool', in: *Nederlandsche Jager. Orgaan voor Jagers en Hondenliefhebbers* 30 (1912) 2.

⁵⁶ *Leonidas-prijscourant 1913*. Karel Lengs & Zonen, Tegelen (Holl.), 74. Met dank aan Frits Duinkerke voor het opsporen van deze catalogus.

⁵⁷ *Limburgs Dagblad* (14 november 1929) 1.

⁵⁸ *Keesings Historisch Archief No. 55. Archief van 7 juli 1932*, 406.

koop aan voor tien gulden per stuk, inclusief tien schijndoodpatronen. Het verdedigingswapen was 'Unique voor 't afweren van honden'.⁵⁹

Een schietpartij in Semarang

In de nacht van 21 op 22 februari 1926 zag de hoofdagent Van Leeuwen in Semarang tijdens zijn fietsronde twee personen die zich verdacht gedroegen. Hij stapte van zijn fiets om de twee inheemse bewoners staande te houden. Plotseling haalde een van deze personen een revolver tevoorschijn en schoot vier keer op de politieman. Van Leeuwen werd niet getroffen en het tweetal ging er vandoor. De politieman loste nog enkele schoten met zijn dienstrevolver, maar de mannen waren verdwenen. Het schietincident haalde de kranten. Zowel de *Deli Courant* als *De Nieuwe Vorstenlanden* meldden dat er door de schutter vier revolvergeschoten waren gelost, maar verderop in het verslag van *De Nieuwe Vorstenlanden* zijn het maar drie schoten.⁶⁰ De hoofdagent kon een goed signalement van de schutter geven en rechercheurs slaagden erin de man nog op dezelfde dag op te sporen en te arresteren. Tijdens de huiszoeking bij de verdachte, Martoboewang, werd een schijndoodpistool aangetroffen en de verdachte verklaarde de eigenaar ervan te zijn. Volgens de *Deli Courant* was het schijndoodpistool een pistool met drie lopen en 'een onbeschermdde trekker'. *De Nieuwe Vorstenlanden* meldt dat bij het schijndoodpistool een tasje werd gevonden met daarin 'Winchester geweer patronen (cal. 44)' en elders in huis enige patronen van 12 mm, 'welke patronen geladen waren met zwart kruit en een looper'. Het schijndoodpistool is in combinatie met de aangetroffen scherpe patronen een buitengewoon gevaarlijk wapen en 'Meneer was dus wel goed voorzien van schiettuig' concludeert de krant.

De Winchester geweer patronen (cal. 44) zijn hoogstwaarschijnlijk patronen .44-40 WCF (Winchester Centerfire) (11 mm x 33R).⁶¹ De 12 mm patronen met 'looper' zijn mogelijk .410 hagelpatronen of 12 mm Scheintod-Patronen, die door de verdachte voorzien waren van een geïmproviseerd projectiel.

Het drieloops schijndoodpistool met 'een onbeschermdde trekker' is makkelijk te determineren. Er waren maar weinig meerloops schijndoodpistolen zonder trekkerbeugel.

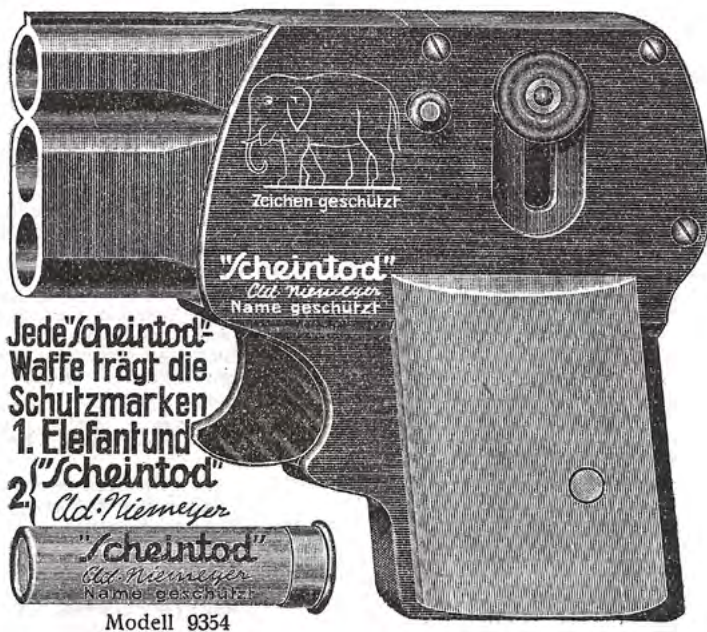
Een exemplaar van het drieloops pistool zonder trekkerbeugel bevindt zich in de collectie van het Zweedse wapenmuseum Livrustkammaren in Stockholm.⁶² Het pistool heeft het kaliber 12 mm Scheintod-Patrone en is vervaardigd van een zinklegering. Na het indrukken van een ronde vergrendelingsknop is het lopenblok naar

⁵⁹ *De Nieuwe Vorstenlanden. Indisch Nieuws- en advertentieblad* (1 augustus 1910) 3.

⁶⁰ *Deli Courant* (2 maart 1926) 6, *De Nieuwe Vorstenlanden. Indisch Nieuws- en advertentieblad* (22 februari 1926) 1.

⁶¹ Lenselink e.a., *Patronen*, 197.

⁶² www.europeana.eu, aldaar: https://www.europeana.eu/nl/item/2064105/Museum_ProvidedCHO_Livrustkammaren_69369.

- 24 Het drieloops schijndoodpistool van Nico-Werke, Niemeyer & Co. G.m.b.H. Illustratie in: *Haupt-Katalog über Jagd-, Sport- und Scheiben-Gewehre der Gewehr-Fabrik H. Burgsmüller & Söhne G.m.b.H. Kreiensen am Harz* (reprint; 1976) 109.

boven uitneembaar voor het laden en ontladen van het pistool. Op de linkerkant van de kast is een verticale schuifveiligheidspal aangebracht. Ook op de linkerkant van de kast is een zeer zwakke slagstempeling aangebracht: SCHEINTOD-REPETIER-PISTOLE D.R.Wz. De houten greepplaten zijn voorzien van geelmetalen medaillons met de merknaam Nico en een vijfpuntige ster. Het pistool is vervaardigd door de firma Nico-Werke, Niemeyer & Co. G.m.b.H., Waffenfabrik, in Kreiensen/Harz. Deze firma maakte dit type schijndoodpistool in meerdere uitvoeringen, namelijk dubbelloops en drieloops, met en zonder trekkerbeugel, en met verschillende woorden en beeldmerken.⁶³ De meerloops schijndoodpistolen van Niemeyer werden te koop aangeboden in de catalogi van Stukenbrok (1928 en 1930), Burgsmüller (1930) en WUM (1932).⁶⁴

De wapen- en munitievondst in Semarang bleef niet zonder gevolgen. Het Gouvernement verstrekke aan de Geweermakersschool in Meester-Cornelis de opdracht om te onderzoeken welke modellen schijndoodpistolen en -revolvers geschikt waren om scherpe patronen mee af te vuren of door aanpassingen geschikt konden worden gemaakt voor het gebruik van scherpe patronen. Na deze proefnemingen werden de schijndoodwapens bij Gouvernementsbesluit van 10 augustus 1926 No. 12 (Stbl. No. 332) gekwalificeerd als gevaarlijke vuurwapens conform de Vuurwapenordonnantie van 1925, wat betekende dat de verkoop en het bezit van deze wapens zonder vergunning verboden werd. Alleen de schijndoodpistolen en -revolvers die door de Geweermakersschool waren getest en goedgekeurd als ondeugdelijk voor het verschieten van scherpe patronen en voorzien waren van de proefstempel G.S. (Geweermakersschool) ter bevestiging daarvan, bleven vrij.⁶⁵

Duitsland

Tijdens de tweede helft van het Interbellum kwam in Duitsland een aanzienlijke variatie aan gasalarmpistolen en -revolvers op de markt, veelal met bijbehorende nieuw ontworpen kalibers en patronen. Om conflicten met de juridische afdeling van de firma Niemeyer te voorkomen werd de benaming 'Scheintod' angstvallig gemeden door de nieuwkomers.

Mede vanwege de aanscherping van de wapenwetgeving van de Weimarrepubliek in april 1928 was de vraag door burgers naar vrije en legaal verkrijgbare 'Waffenscheinfreie' wapens voor de zelfverdediging toegenomen. Deze wapens en munitie hadden vaak tot de verbeelding sprekende merknamen zoals Knock-

⁶³ Resnick, Schäfer, 'Die 12 – mm – Scheintod – Pistolen', 117-118, en 'WUM' – *Waffen und Munition* – 1932, rubriek Gas-Pistolen und -Revolver (Schwäbisch Hall 1976) 78.

⁶⁴ *Haupt-Katalog über Jagd-, Sport- und Scheiben-Gewehre der Gewehr-Fabrik H. Burgsmüller & Söhne G.m.b.H. Kreiensen am Harz* (Reprint 1976) 109; De catalogi van Stukenbrok: <https://www.velopedia.online/document/show/1153> en 1155; 'WUM' – *Waffen und Munition* – 1932, rubriek Gas-Pistolen und -Revolver (Schwäbisch Hall 1976) 78.

⁶⁵ *De Nieuwe Vorstenlanden. Indisch Nieuws- en advertentieblad* (24 augustus 1926) 2.

25 Het dubbelloops Perplex-pistool, Modell 2. Illustratie in: Karl R. Pawlas, *Internationaler Waffen-Erkennungsdienst. Reihe A: Faustfeuerwaffen* (Nürnberg 1970) Lfd. Nr. A: 257.

Das schönste Geschenk ist: für die Dame der „schießende Hausschlüssel“^{WASZ}
für den Herrn der „schießende Bleistift“

so wie für Belter

Die Lito - Pistole
mit elektr. Licht für Gas-, Farb- und Leucht-
kugelpatronen 12 mm.

Der Hausschlüssel sowie Bleistift
wird für die 6 mm und Kal. 320 Patrone geliefert.

Waffenscheinfrei!
Behördlich erlaubt!

Gaspatronen
Kal. 320 mit verblüffender Wirkung billigst!

Das Allerneueste! (D.R.G.M.) Farbpatronen in allen Farben für Kal. 12 mm u. 320. Kaum wegweisbar — der Geschlossene Inzelschuss gekennzeichnet!
Alle meine Schreckschusswaffen sind mit der patentiell erlaubten Schutzvorrichtung in Form eines Siebes oder kreuzartigen Schlitzen an der Lauf-
mündung versehen, sodaß keine Verletzungen durch herausfliegende Pfropfen usw. erfolgen können. D. R. G. M. Vor Nachahmungen wird gewarnt!

Jetzt lieferbar: 2-schüssige Stabpistole (Schreckschuss oder Gas) mit auswechselbaren Läufen an beiden Enden für alle Kaliber (D. R. G. M.)

August Menz, Waffenfabrik, Suhl, Erffastraße 2

26 Reclameadvertentie van de firma August Menz in: *Der Waffenschmied* 14 (december 1931).

Out, Schutzmann, Lacrimae-Special, Lito en Perplex.⁶⁶ Een populair wapen was het signaal- en schijndoodpistool 'Perplex' van de Waffenfabrik Bernhard Paatz in Zella-Mehlis, in een enkelloops (modell 1) en dubbelloops uitvoering (Modell 2), uit

⁶⁶ Resnick, Schäfer, 'Die 12 - mm - Scheintod - Pistolen', 107-118. Veel afbeeldingen op de website: <https://www.tactical-dad.com/waffen/schreckschusswaffen/technik-und-geschichte-der-schreckschusswaffen>.

1930.⁶⁷ De pistolen van Bernhard Paatz zijn voorzien van het monogram BP in een cirkel op de greepplaten.

Ook het assortiment patronen in het kaliber 12 mm x 47R werd fors uitgebreid. Naast de Scheintod-Patrone kwamen er: een Betäubungspatrone, Knallpatrone, Leucht(kugel)patrone en Tränengaspatrone. De Betäubungspatrone werd vervaardigd door de bekende Duitse munitiefabrikant Geco, Gustav Genschow Munitionsfabrik, Berlin. Mosterdpoeder en tabakspoeder worden vermeld als ingrediënten.

De traangaspatroon was, voor de export, ook bekend als de patroon .410 T.G. (Tear Gas). Verder werden nog een aantal pyrotechnische patronen (Feuerwerkspatronen) op de markt gebracht: een Knallraketenpatrone, Sternraketenpatrone en Blitzraketenpatrone.⁶⁸

Het Lito-pistool van August Menz in Suhl kwam in 1930 op de markt. Dit enkelloops en enkelschots gaspistool had een elektrische lamp onder de loop en het kaliber 12 mm, voor Scheintod- en Leuchtkugelpatronen, en bovendien voor, volgens Menz het allernieuwste: Farbpatronen D.R.G.M., verfpatronen in alle kleuren. Verf die nauwelijks weg te vegen was, waardoor de getroffen persoon dagenlang herkenbaar bleef.⁶⁹

De twee in Kreiensen gevestigde wapenfabrieken, de Gewehrfabrik H. Burgsmüller & Söhne en de Nico-Werke, Niemeyer & Co., moesten in 1931 sluiten wegens het clandestien verkopen van contracten van overheidsaanbestedingen. De fabriekspanden werden in gebruik genomen als kazernes.⁷⁰ In een vleugel van het pand van Burgsmüller werd de 'SA-Führervorschule des Gausturmes Hannover-Süd' gevestigd.⁷¹

Burgsmüller heeft, na een rechtszaak tegen de staat, de productie weer kunnen hervatten, getuige hun catalogi van 1938 en 1954. In 1954 heette de firma Karl Burgsmüller-Senior en gebruikte de merknaam 'Burgo'.⁷² Helaas heb ik niet kunnen achterhalen hoe het met de Nico-Werke, Niemeyer & Co. G.m.b.H. afgelopen is. De auteur John Walter neemt aan dat Niemeyer in het midden van de jaren '30 opgeheven is.⁷³

⁶⁷ Karl R. Pawlas, *Internationaler Waffen-Erkennungsdienst. Reihe A: Faustfeuerwaffen* (Nürnberg 1970), Lfd. Nr. A: 257. Pawlas dateert het Perplex-pistool omstreeks 1920, maar in de Stukenbrok-catalogi van 1930 en 1931 wordt het pistool als nieuw product aangeboden, zie: www.gas-waffen.de, aldaar: <https://www.gas-waffen.de/scheintod-waffen/bernhard-paatz/>.

⁶⁸ Pawlas, *Internationaler Waffen-Erkennungsdienst*, Resnick, Schäfer, 'Die 12 – mm – Scheintod – Pistolen', 112-113.

⁶⁹ Stefan Klein en Ed Buffaloe, *The History of the August Menz Company and its Pistols*, <https://www.unblinkingeye.com/guns/menz/menz.html>.

⁷⁰ *Das Reichsbanner. Beilage für den Gau Freistaat Braunschweig. Zeitung des Reichsbanners Schwarz-Rot-Gold, Bund Deutscher Kriegsteilnehmer u. Republikaner G.V., Sitz Magdeburg* (26 december 1931) 1.

⁷¹ Heimatverein Kreiensen e.V., *Kreiensener Heimatblätter* 40 (2022) 6-7.

⁷² Karl Burgsmüller-Senior, Kreiensen (Harz), Höhe 15, *Hauptkatalog 1954/A mit waffentechnischen Erläuterungen über moderne Waffen*.

⁷³ Walter, *Secret Firearms*, 138.

Neu!
 „Scheintot“
 macht jeden Gegner sofort
 unschädlich ohne tödliche oder
 körperliche Verletzung.
„Scheintot“-Patrone
 D. R.-Patent.

Novelty!
 „Scheintot“
 (appearance of being dead)
 renders any adversary
 harmless, without doing
 mortal or bodily injury.
„Scheintot“ cartridge.

Zn. 95 H 23

27 De spelling 'Scheintot' in de ALFA-catalogus van 1911.

**Scheintod-
Waffen**

mit
„Scheintod-Patronen“ Dtsch. Reichs-Patent

Ein Schuß aus der Scheintod-Waffe macht den gefährlichsten Gegner sofort für mehrere Minuten unschädlich und kampfunfähig, ohne ihn körperlich oder tödlich zu verletzen. Sicherste Verteidigungswaffe. Genialeste Erfindung auf dem Gebiete des Verteidigungswesens.

28 Word- en beeldmerk van de schijndoodwapens in: *Spezial-Preisliste über Jagd-Gewehre und Luxus-Waffen*, August Stukenbrok-Einbeck [1911] 130.

29 Reclame voor schijndoodwapens van Niemeyer & Co.
 Illustratie in: Jean-Pierre Bastié, 'Un pistolet Scheintod',
 in: *Gazette des Armes* 555 (2022) 34.

Conclusies

Schijndoodwapens bieden een interessant onderzoeksveld dat in de vakliteratuur op wapengebied niet veel aandacht heeft gekregen.

Historisch gezien voorzagen de schijndoodpistolen en -revolvers in de behoefte naar meer veiligheid voor persoon en goed, onderweg en in huis. Zij waren als legaal verkrijgbare en niet-dodelijke verdedigingswapens in zakformaat zeer geschikt voor de 'normale' ambteloze burger.

Schijndood wordt in 1910-1911 in de Duitse wapencatalogi gespeld als 'Scheintot', en vanaf 1912 als 'Scheintod'. Formeel grammaticaal gezien is 'Scheintod' een zelfstandig naamwoord en 'scheintot' een bijvoeglijk naamwoord. De spelling 'Scheintot' ben ik op de wapens zelf niet tegengekomen.

De naam/term 'Scheintod' komt op alle schijndoodpistolen en -revolvers voor, in verschillende woordsamenstellingen en verschijningsvormen. De naam is handelsmerk, typebenaming en kaliberaanduiding voor de Scheintod-Patrone in één. Officiële fabrieksmerken ontbreken meestal.

Er blijven genoeg vragen over voor verder onderzoek:

- Wanneer tussen 1905 en 1910 is de patroon van Adolf Niemeyer officieel de 12 mm Scheintod-Patrone gaan heten?
- Wanneer en aan wie is het D.R.G.M.-gebruiksrecht toegekend voor de enkel-schots schijndoodpistolen? Waar is het inschrijfregister met toegekende nummers te vinden?

- Aan wie is het woord- en beeldmerk met het knielende skelet en de gaswolk boven de schedel toe te schrijven, en wanneer is het ontstaan of gedeponeerd?
- Waar is nog informatie te vinden over de bedrijfsgeschiedenis van Nico-Werke, Niemeyer & Co., Kreiensen? Wat is de oprichtingsdatum van deze wapenfabriek? Ik vermoed dat Niemeyer de Duitse vertegenwoordiger of importeur was van de Belgische pistolen en revolvers van Henrion, Dassé & Heuschen in Luik.
- Is de firma Georg Frank in Hamburg, de uitgever van de WUM-catalogus in of omstreeks 1932, de voortzetting of opvolger van de Adolf Frank Export Gesellschaft in Hamburg, de uitgever van de ALFA-catalogus in 1911?
- Wanneer is de Pepperbox-schijndoodrevolver geïntroduceerd en welke fabriek vervaardigde dit model?

Summary

In 2002 the Dutch police adopted the pepperspray as a non-lethal weapon to stop aggressive, knife-swinging persons and biting dogs.

The topic of this article are its predecessors, the German so-called 'Apparent Death' (in German: Scheintod) peppergas pistols and revolvers. In the beginning of the 20th century, a period in which many European governments started to impose anti-gun laws, these cheap and legally available pocketguns offered a non-lethal means of selfdefence, on the road and at home.

Present in the collections of Korpora are five peppergas pistols, all originating from the collection of the Amsterdam Police Museum (1928-1968) which was opened to educate recruits of the city's municipal police force. The German patent for the peppergas cartridge was registered in 1905 to Adolf Niemeyer in the city of Alfeld in the Harz region. Externally this cartridge resembles the centre-fire .410 shotgun shell. The three-barrelled, three-shot pistol was developed and registered in 1911 by the well known gunfactory of August Menz in Suhl. The barrel-block tips down and forward to load the gun. The simple single-shot pocket-pistols had a bayonet-locked removable barrel for reloading.

Their manufacturers are largely unknown.

Five-shot solid frame revolvers with a foldable trigger without triggerguard were manufactured as well. Both single-action revolvers and 'Hammerless'-models with a double-action mechanism were made by various German and Belgian manufacturers.

Keywords

Peppergas, Scheintod, selfdefence, pocketgun, Germany

Over de auteur

Jos Breukers (1960) studeerde geschiedenis aan de Katholieke Universiteit Nijmegen en museologie aan de Universiteit Leiden. Hij is werkzaam als hoofdconservator bij Korpora, Erfgoed Publieke Veiligheid. Hij schreef over het Romeinse leger en aspecten van de politiegeshiedenis, zoals *Met gezag bekleed. Ceremoniële uniformen van de Nederlandse politie in historisch perspectief* (2009). Hij is redactielid van *Veilig. Jaarboek Korpora, Erfgoed Publieke Veiligheid*.